

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

САЛАЛЫҚ КОНЪЮНКТУРАЛЫҚ ШОЛУ

Кәсіпорындар пікіртерімінің нәтижелері

(салалар: тау-кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі, құрылыс, сауда, көлік және қойма,
ауыл шаруашылығы)

2021 жылғы II тоқсан

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
Ақша – кредит саясаты департаменті

Жалпы ақпарат

I. Экономикалық жағдайларды бағалау:

- саладағы бәсекелестік (4 бет)
- инвестициялық белсенділік жағдайы (5 бет)
- валюта бағамының әсері (6 бет)
- кредиттеу шарттары (7-8 бет)

II. Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау

- сұраныс және бағаларға шолу (9 бет)
- өндірістік қуаттың жүктеме деңгейі (10 бет)
- кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері (11-13 бет)
- саладағы борыштық ауыртпалық (14 бет)
- еңбекақы мен жұмыспен қамту (15 бет)

Қорытынды

Пікіртерім жөніндегі мәлімет

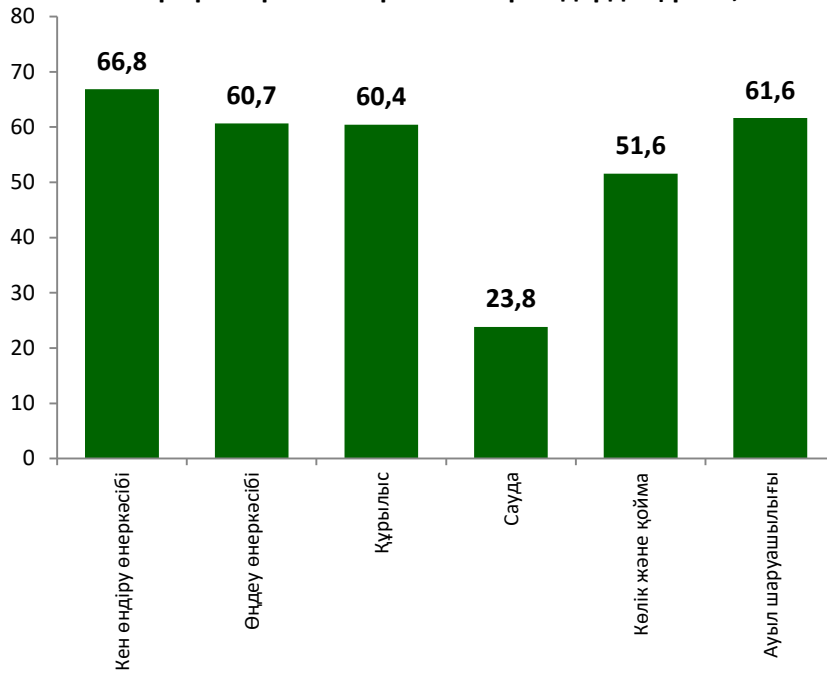
Пікіртерім мақсаты	➤ Салалардағы бизнес конъюнктурасындағы негізгі үрдістерді анықтау
Респонденттер	➤ Кәсіпорындардың басшылары, қаржы бөлімдерінің қызметкерлері
Пікіртерім әдісі	➤ Сауалнама
Пікіртерім жүргізу кезеңі	➤ 2021 жылғы 2-тоқсан
Мониторингке қатысушы кәсіпорындар саны	➤ 3308

Іріктеме туралы мәлімет

Тау-кен өндіру өнеркәсібінің кәсіпорындары	➤ 199
Өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары	➤ 699
Құрылыс кәсіпорындары	➤ 346
Сауда саласының кәсіпорындары	➤ 932
Көлік және қоймаға жинау кәсіпорындары	➤ 254
Ауыл шаруашылығы	➤ 198

Іріктеме бойынша кәсіпорындардың барлығы ➤ **2628**

1-график. Ірі және орта кәсіпорындардың үлесі, %

2021-жылдың 2-тоқсанында тау-кен өндірісі, өңдеу саласы мен ауыл шаруашылығы салалары үшін бәсекелестіктің маңызы артты, ал сауда, көлік және қоймалау және құрылыс салалары үшін төмендеді.

Сауда саласы бәсекелестік әсеріне барынша тәуелді сала болып қалып отыр, онда нарықтық бәсекелестіктің өздерінің бизнесіне ықпалын сезетін кәсіпорындар үлесі 40,1%-ды құрады, өңдеу өнеркәсібінде – 31,6%, көлік және қоймалау саласында – 25,6%, құрылыста – 24,9%. Ең төмен мөлшерде ықпалды ауыл шаруашылығы мен кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындары сезуде, көрсеткіш 18,2% бен 16,1%-ды құрады.

Кен өндіру өнеркәсібі бойынша іріктеме негізінен ірі және орта кәсіпорындар арқылы көрсетіліп отыр (66,8%). Оның басым бөлігін мұнай және табиғи газ өндіру, металл кендері, сондай-ақ тау-кен өнеркәсібінде техникалық қызмет көрсететін кәсіпорындар құрайды.

Өңдеу өнеркәсібінде ірі және орта кәсіпорындар сала кәсіпорындарының жалпы санының 60,7%-ын құрайды. Сала бойынша өндіріс көлемінің басым бөлігін металлургиялық өнеркәсіп кәсіпорындары өндіреді.

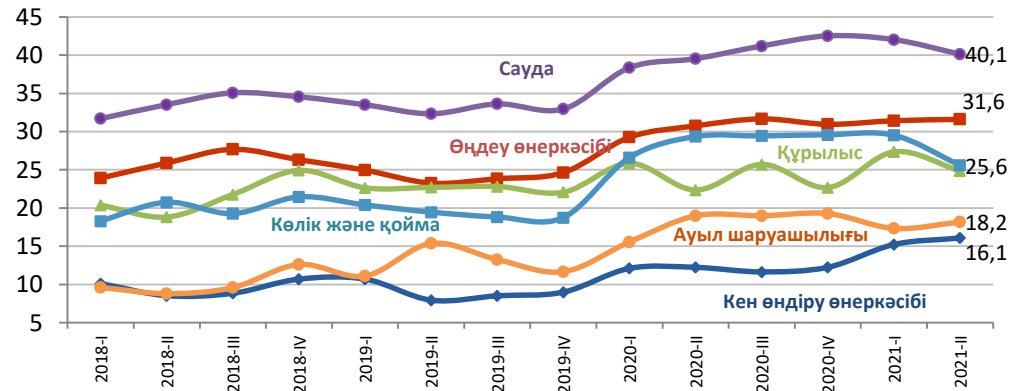
Ауыл шаруашылығында және құрылыс саласында да ірі және орта кәсіпорындар басым (61,6% және 60,4%).

Көлік және қойма саласы бойынша іріктеменің жартысынан астамы ірі және орта кәсіпорындар (51,6%), олардың көбі мұнай және мұнай өнімдерін құбыржол арқылы тасымалдау қызметтерін көрсетеді. Олардың ішінде табиғи монополия субъектілеріне жататын кәсіпорындар аз емес.

Сауда саласы бойынша іріктемеде де бас жиынтықтағыдай ірі және орта кәсіпорындардың үлесі жоғары емес (23,8%).

Аталған салалар бойынша іріктеме репрезентативтілігі* 41,5% құрайды.

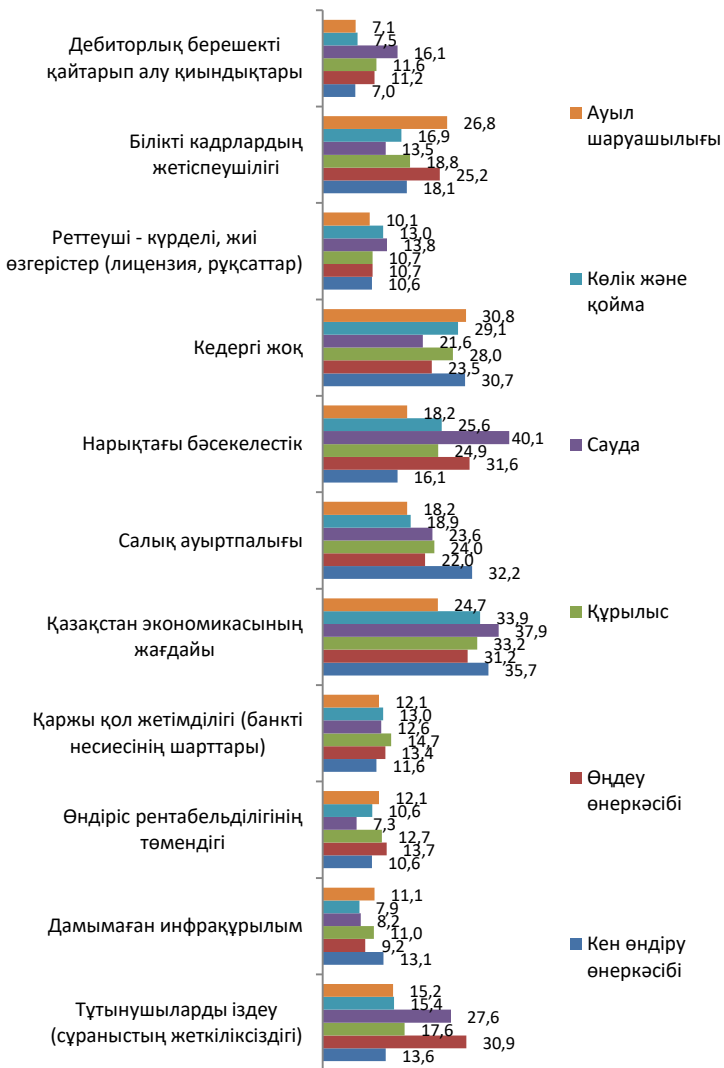
2-график. Нарықтық бәсекелестікті кедергі ретінде көрсеткен кәсіпорындардың үлесі, %

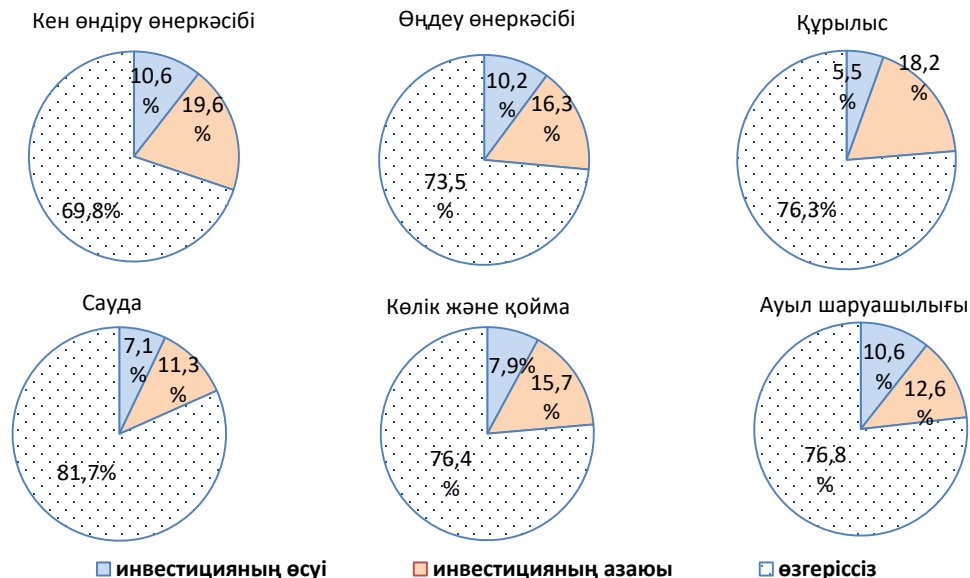
* ҚРҰБ кәсіпорындары мониторингіндегі репрезентативтілігі мына формула бойынша бағаланады: МҚК ӨСТ / ҰСБ ӨСТ * 100

мұндағы, МҚК ӨСТ – ҚРҰБ мониторингіне қатысушы кәсіпорындардың өнімдерін сатудан түскен кіріс (ӨСТ); ҰСБ ӨСТ – Ұлттық статистика бюросының деректері бойынша ӨСТ

3-график. Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділіктерін шектеуші факторлар, %

4-график. Кәсіпорындардың келесі 12 айдағы инвестициялау деңгейінің өзгерісі бойынша күтулері, %

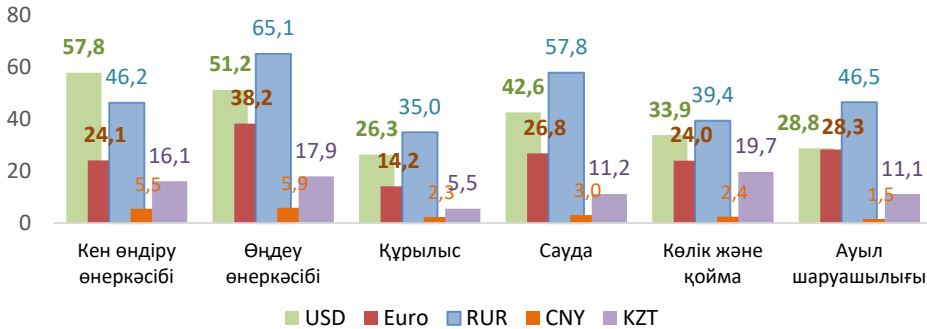
Көптеген кәсіпорындардың пікірі бойынша 2021-жылдың 2-тоқсанында бизнесті жүргізуге негізгі кедергі болған **Қазақстан экономикасының жағдайы**.

Сауда кәсіпорындары үшін ең маңызды шектеуші фактор болып басқа кәсіпорындар тарапынан **нарықтық бәсекелестік** табылады. Өңдеуші өнеркәсіп және сауда кәсіпорындары үшін - олардың өнімдеріне деген **сұраныстың жеткіліксіздігі**. Ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының **26,8%-ы** және өңдеу өнеркәсібінің **25,2%** білікті кадрлардың жеткіліксіздігін атап өтті.

Алдағы 12 айда барлық секторлар бойынша қаржыландыру деңгейі жалпы өзгеріссіз қалады, сонымен бірге ауыл шаруашылығы және кен өндіру кәсіпорындарында қаржыландырудың ең үлкен өсімі, сауда мен құрылыс саласында ең төмен өсімі күтілуде. Инвестиция көлемін төмендетуді жоспарлап отырған кәсіпорындардың ең жоғары үлесі кен өндіру саласында, ал ең төмен үлесі сауда саласында күтілуде. Қарастырылып отырған салалардың бәрінде инвестицияны арттыруды жоспарлап отырған кәсіпорындар үлесінен, оны төмендетуді жоспарлап отырғандардың үлесі артық.

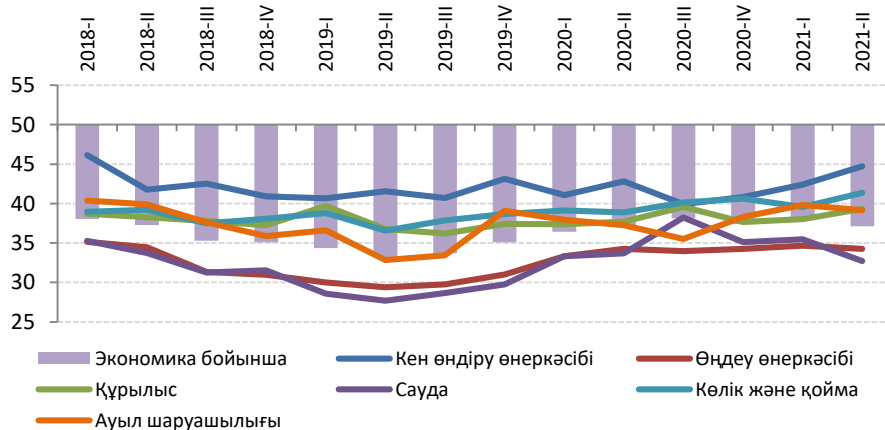
Қаржыландырудың негізгі көздері бұрынғыдай кәсіпорындардың **меншікті қаражаты** болып табылады.

5-график. Есеп айырысуда шетел валютасын қолдану (кәсіпорындардың үлесі, %)

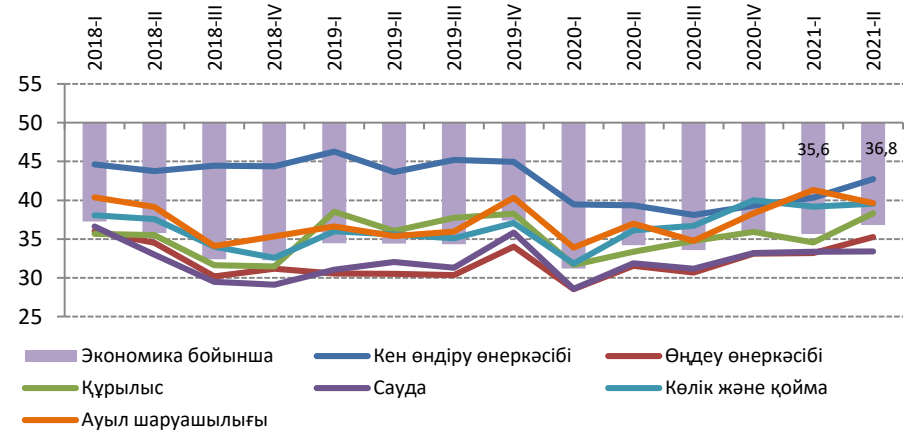

Шетелдік серіктестермен есеп айырысуда кен өндіру өнеркәсібінен басқа қарастырылып отырған салалар үшін қолданылатын негізгі валюта - ресей рублі (өңдеу өнеркәсібінде ресей рублін қолданатын кәсіпорындардың үлесі **65,1%**, саудада – **57,8%**). АҚШ доллары кен өндіру өнеркәсібінде ғана басым (57,8%). 2021-жылғы 2-тоқсанда теңгені ең көп қолданған көлік және тасымалдау саласының кәсіпорындары болып табылады (**19,7%**).

6-график. Теңгенің Ресей рубліне бағамының өзгеруінің кәсіпорынның қызметіне ықпалы (тоқсан ішінде салалар бойынша ДИ*)

7-график. Теңгенің АҚШ долларына бағамының өзгеруінің кәсіпорындардың қызметіне ықпалы (тоқсан ішінде салалар бойынша ДИ*)

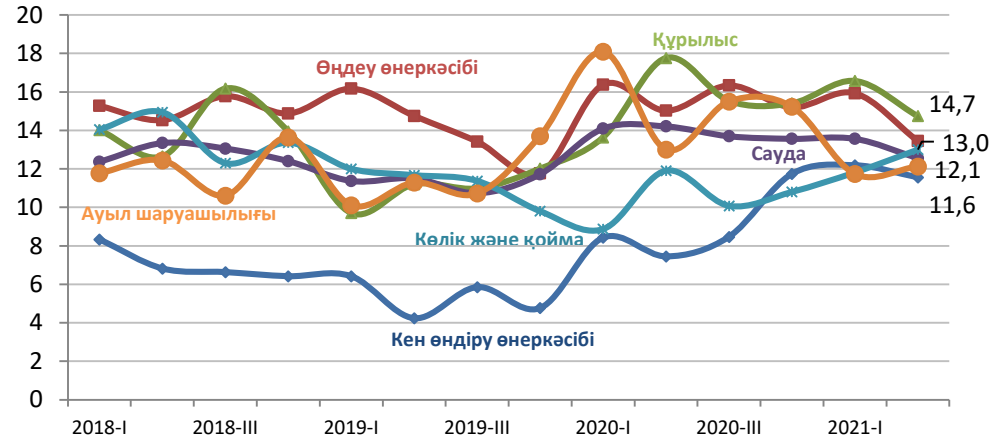

2021 жылдың 2-тоқсанында теңге бағамының **Ресей рубліне** қатысты өзгерісінің кері ықпалы сауда және ауыл шаруашылық үшін күшейді, ал басқа салалар үшін, әсіресе көлік және тасымалдау саласы және тау-кен саласы кәсіпорындары үшін бәсеңдеді.

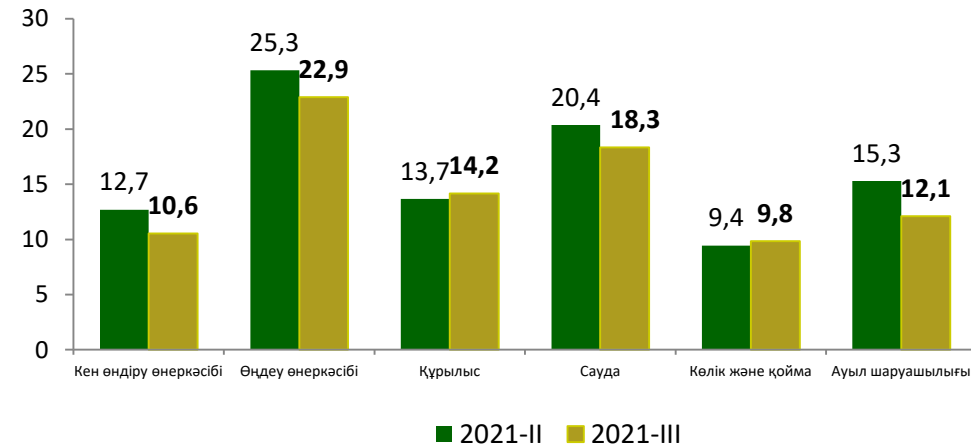
Теңгенің **АҚШ долларына** қатысты өзгерісінің кері ықпалы ауыл шаруашылық кәсіпорындары үшін күшейіп, сауда саласы үшін өзгеріссіз қалып, басқа барлық қарастырылып отырған салалар үшін төмендеді. Нәтижесінде экономика бойынша ДИ 36,8 өсті.

* ДИ, диффузиялық индекс 50 деңгейінен неғұрлым жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің ықпалы соғұрлым оң (теріс), 50 деңгейі ықпалдың болмауын білдіреді

8-график. Банктік кредиттеудің шарттары тиімсіз кәсіпорындардың үлесі, %

9-график. 2021ж. 2 және 3 тоқсанда несие алуға ниеті бар кәсіпорындар, %

1-кесте. Несиелеудің орташа мөлшерлемесі, %

	Теңгемен		Шетел валютасымен	
	нақты	қол жетімді	нақты	қол жетімді
Кен өндіру өнеркәсібі	12,9	3,8	5,0	2,0
Өңдеу өнеркәсібі	10,5	5,4	6,5	2,5
Құрылыс	12,7	9,2	5,0	1,9
Сауда	11,6	6,4	5,5	3,0
Көлік және қойма	11,5	3,9	4,8	1,6
Ауыл шаруашылығы	10,5	4,0	-	1,8

2021-жылдың 2-тоқсанында ауыл шарашылығы және көлік және қоймалау кәсіпорындары банктердің несиелеу шарттарының нашарлағанын атап өтті, ал құрылыс, өңдеу және тау кен өндіру саласы және сауда саласы кәсіпорындары жақсарғанын хабарлайды. Кредиттеу шарттарын қолайсыз деп есептейтін кәсіпорындардың ең көп үлесі құрылыс саласында (14,7%) және өңдеу өнеркәсібінде (13,0%). Ауыл шаруашылығында және кен өндіру өнеркәсібі саласында олардың үлесі ең аз.

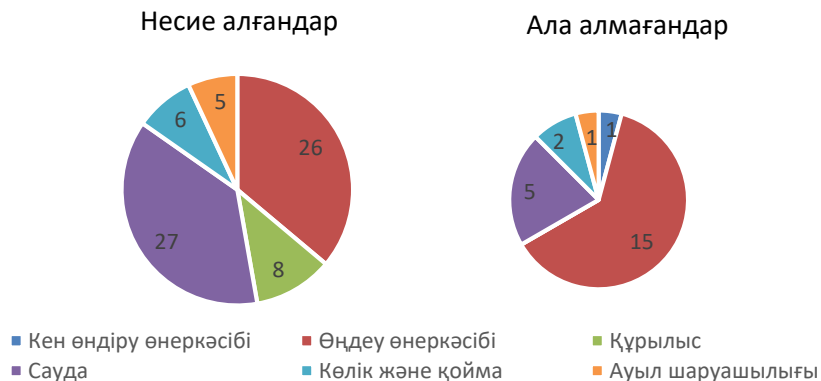
Теңгемен алынған несиелер бойынша ең жоғары пайыздық мөлшерлеме тау кен өндіру саласында (12,9%), ал шетел валютасында – өңдеу өнеркәсібі мен сауда салаларында орын алды (6,5% және 5,5%, сәйкесінше).

2021-жылдың 3-тоқсанында несие алуға ниетті кәсіпорындардың ең көп үлесі өңдеу өнеркәсібі мен сауда саласында (22,9% және 18,3%, сәйкесінше), ең төмен үлесі – көлік және қоймаға жинау саласында (9,8%).

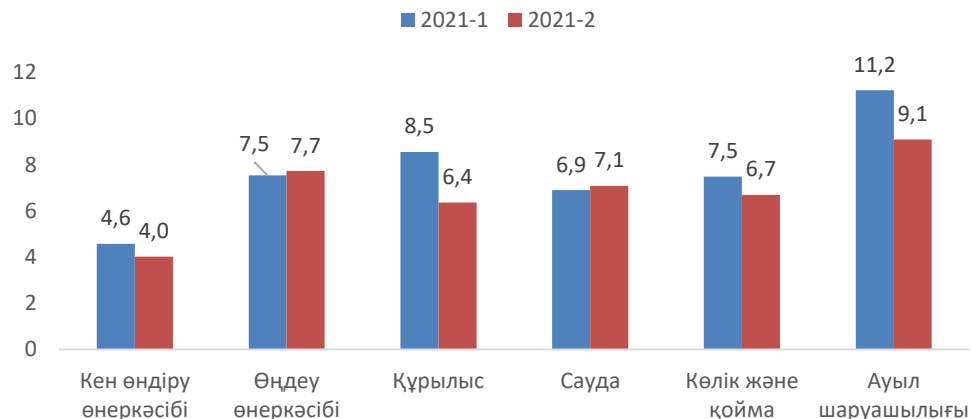
10-график. Орташа* салмақтанған несиелік жүктеме**,%,

12-график. Несие алуға берілген өтініштерді қарастыру нәтижесі, саны

11-график. Банк несиелері бойынша мерзімі өткен*** қарызы бар кәсіпорындардың үлесі, %

2021-жылдың 2-тоқсанында ауыл шаруашылығында орташа несиелік жүктеме басқа салаларға қарағанда жоғары болды. Ауыл шаруашылығында өнімді сатудан түскен кірістің орташа есеппен **15,4%** қарызды өтеуге жұмсалады. Бұл көрсеткіштің ең төмен мәні көлік және тасымалдау саласында орын алды (**13,1%**).

Банк несиелері бойынша мерзімі өткен (90 күннен астам) қарызы бар кәсіпорындардың үлесі, өңдеу өнеркәсібі мен сауда саласынан басқа салалардың бәрінде төмендеді. Осындай кәсіпорындардың ең көп үлесі ауыл шаруашылығында (**9,1%**), ең аз үлесі - кен өндіру өнеркәсібінде (**4,0%**).

Банктер 2021-жылдың 2-тоқсанында қарастырылып отырған салалардың ішінен **24 кәсіпорынға** несие беруден бас тартты, олардың жартысынан астамы өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары (**15** кәсіпорын). Тау-кен өнеркәсібі және ауыл шаруашылығы саласында мұндай кәсіпорындардың саны ең аз. Құрылыс саласында мұндай кәсіпорындар болған жоқ.

*Орташа салмақтанған мән - бұл жауаптар үлесі бойынша салмақтанған интервалдың орташа мәні

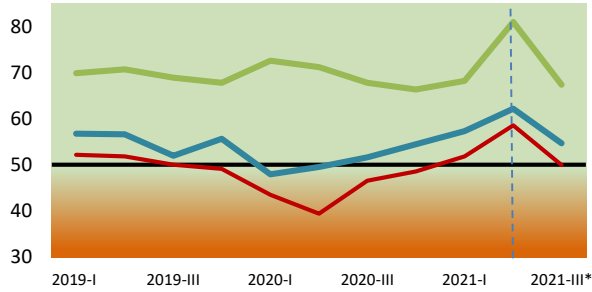
** Ай сайынғы төлем / өнімді сатудан түскен кіріс * 100

*** 90 күннен астам

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау: Сұраныс және бағаларға шолу

13-график. Кен өндіру өнеркәсібі, ДИ*

14-график. Өңдеу өнеркәсіп, ДИ

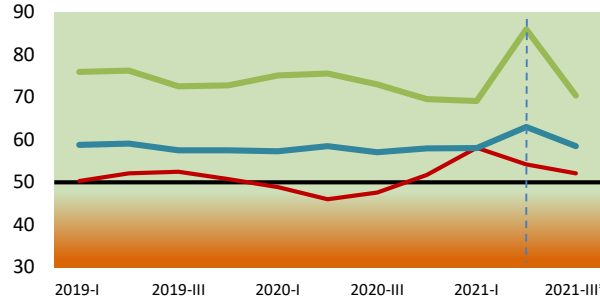

График 15. Құрылыс, ДИ

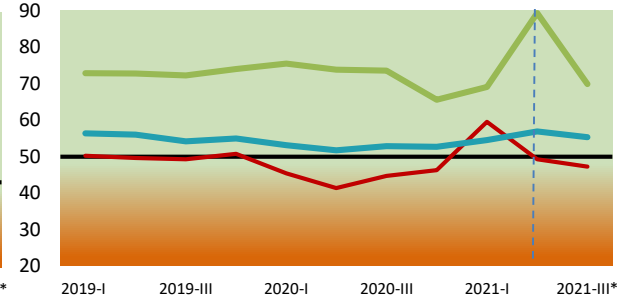
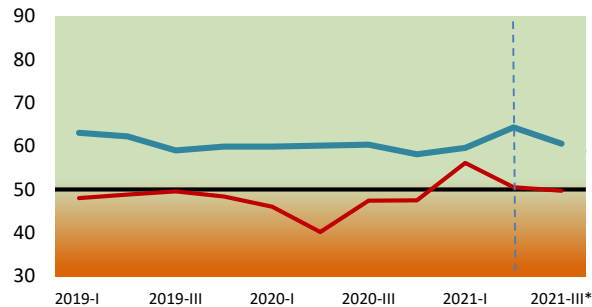
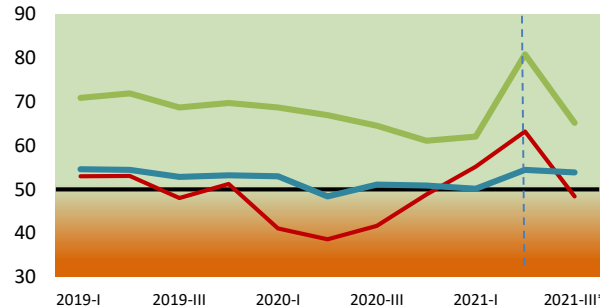

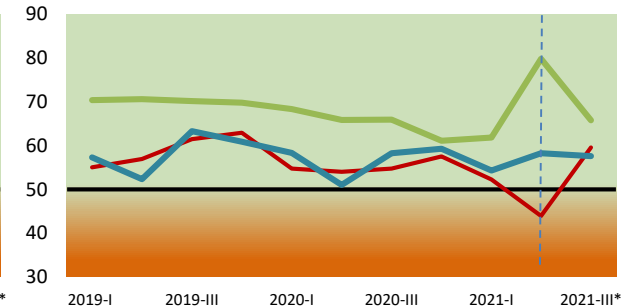
График 16. Сауда, ДИ

17-график. Көлік және қойма, ДИ

18-график. Ауыл шаруашылығы, ДИ

— Сұраныс

— Дайын өнім бағасы

— Шикізаттар бағасы

2021-жылғы 2-тоқсанда дайын өнімге деген **сұранысқа** қатысты жағдай тау-кен өнеркәсібі және көлік және қоймалау саласынан басқа салалардың бәрінде нашарлады.

Өңдеу өнеркәсібі, сауда және құрылыста сұраныстың өсу қарқынының баяулауы байқалды. Ауыл шаруашылық саласының көрсеткіші теріс аймаққа өтті. 2021-жылдың 3-тоқсанында ауыл шаруашылығынан басқа барлық салаларда сұраныстың төмендеуі күтілуде.

Барлық салаларда 2021-жылдың 2-тоқсанында шикізат пен материалдар мен дайын өнім бағасының өсу қарқынының үдеуі байқалды. 2021-жылдың 3 -тоқсанында қарастырылатын барлық салаларда шикізат пен материалдар мен дайын өнім бағасының өсу қарқынының аздап бәсеңдеуі күтілуде.

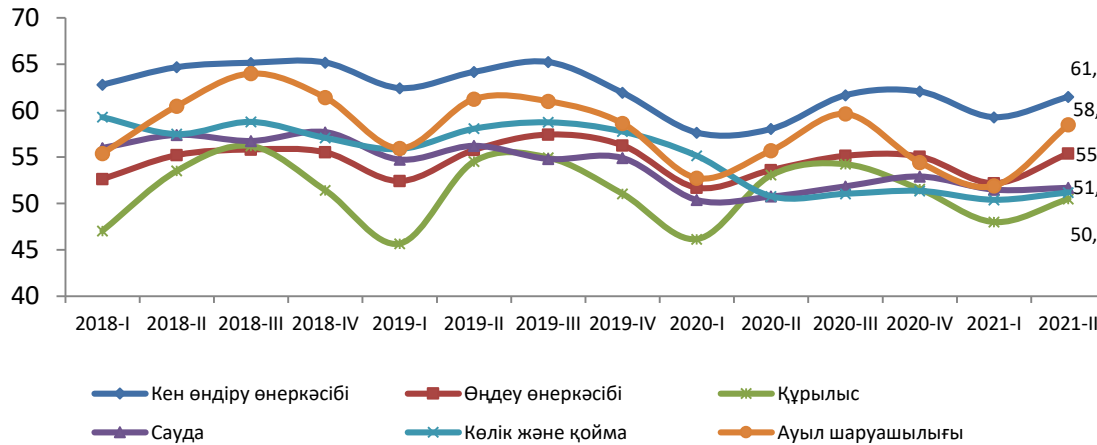
*ДИ, диффузиялық индекс 50 деңгейінен неғұрлым жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің ықпалы соғұрлым оң (теріс), 50 деңгейі ықпалдың болмауын білдіреді

** 2021 жылдың 3-ші тоқсаны үшін кәсіпорындардың күтулері келтірілген.

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау:

Өндірістік қуаттың жүктеме деңгейі

19-график. Салалар бойынша өндірістік қуаттардың орташа салмақтанған жүктемесі*, %

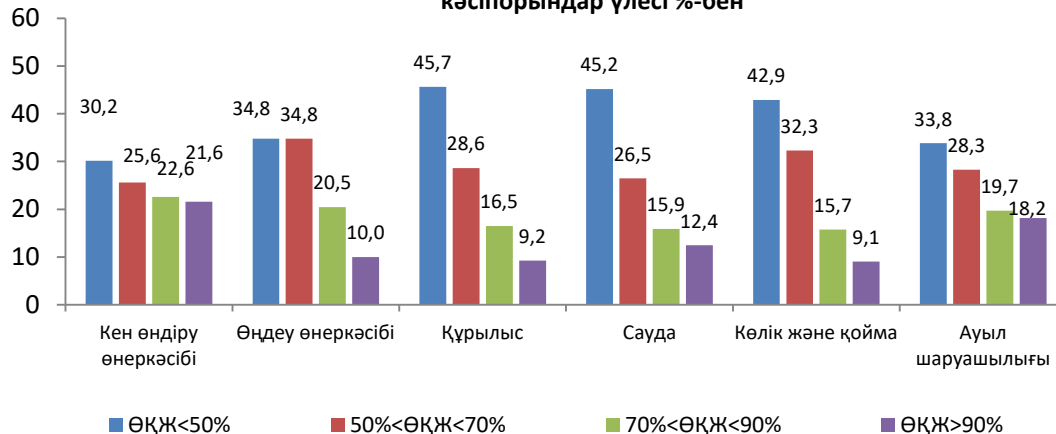

2021 жылдың 2-тоқсанында барлық салаларда **өндірістік қуат жүктемесі (ӨҚЖ)** өсті.

Ең жоғары ӨҚЖ кен өндіру өнеркәсібінде. Мұнда өндірістік қуатты барынша жүктеген (**ӨҚЖ≥90%**) кәсіпорындар үлесі басқа салаларға қарағанда жоғарырақ, ал **ӨҚЖ<50%** кәсіпорындар үлесі ең төмен. Ең нашар ӨҚЖ құрылыс пен көлік және қоймалау саласында.

Нәтижесінде ең жоғары орташа салмақтан ӨҚЖ деңгейі кен өндіру өнеркәсібінде сақталып отыр (61,5%). Өндірістік потенциалын ең аз қолданатын сала болып құрылыс саласы табылады. Бұл ретте, құрылыс пен ауыл шаруашылығы бойынша ӨҚЖ динамикасының құбылмалылығы көрсеткіштің маусымдық факторларға тәуелділігімен түсіндіріледі.

20-график. Өндірістік қуат жүктемесінің 2021 жылғы 1-тоқсандағы деңгейі, кәсіпорындар үлесі %-бен

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау: Кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері

2-кесте. Негізгі көрсеткіштердің медианалақ мәні*

	АӨК	ЖТҚК	ААК	СР**	ӨҚК	ААҚУ, %
Кен өндіру өнеркәсібі	1,56	1,44	0,18	40,0	0,52	49,1
Өңдеу өнеркәсібі	1,38	1,41	0,26	21,4	0,36	63,1
Құрылыс	1,15	1,19	0,21	20,9	0,31	70,3
Сауда	1,17	1,18	0,44	19,9	0,21	82,2
Көлік және қойма	1,11	1,42	0,14	26,8	0,43	30,9
Ауыл шаруашылығы	1,35	1,45	0,11	21,5	0,46	33,4

3-кесте. Қаржылық көрсеткіштердің сипаттамалары

	Есептеу формуласы	Қысқаша сипаттама
АӨК (ағымдағы өтімділік коэффициенті)	Ағымдағы активтер/Қысқа мерзімді міндеттемелер	Компанияның ағымдағы міндеттемелерді (қысқа мерзімді) айналым активтері есебінен ғана өтеу қабілеттілігін сипаттайды. Көрсеткіш неғұрлым жоғары болса, кәсіпорынның төлем жасауға қабілеттілігі солғұрлым жақсы болады. Норматив 1,2-2.
ЖТҚК (жалпы төлем қабілеттілік коэффициенті)	Активтер/Міндеттемелер	Кәсіпорынның барлық міндеттемесін (қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді) оның барлық активімен өтеу қабілеттілігін көрсетеді.
ААК (активтердің айналымдылық коэфф-і)	ӨСТ/Активтер <i>ӨСТ – өнімді сатудан түскен түсім</i>	Активтерді пайдалану қарқындылығын (айналым жылдамдығын) көрсетеді. Кәсіпорынның іскерлік белсенділігінің көрсеткіштері ретінде пайдаланылады.
СР (сату рентабельділігі)	(ӨСТ-ӨӨҚ)/ӨСТ <i>ӨӨҚ – өнімнің өзіндік құны</i>	Ұйым түсімінің қандай бөлігі пайданы (салық салынғанға дейінгі) құрайтынын көрсететін ұйым қызметінің қаржылық нәтижелілігінің көрсеткіші
ӨҚК (өзін-өзі қаржыландыру коэффициенті)	МК/(МК+Міндеттемелер) <i>МК – меншікті капитал</i>	Меншікті инвестициялық қаражаттың инвестициялауға қажетті жалпы қаражатқа қатынасы
ААҚУ (активтегі айналым қаражатының үлесі)	Қысқа мерзімді активтер/Активтер*100	Баланстың жалпы өтімділігін бағалауға мүмкіндік береді

Кәсіпорындардың қаржы-шаруашылық қызметінің негізгі көрсеткіштері 2021-жылғы 2-тоқсанда былайша қалыптасты:

- кен өндіру кәсіпорындарының өтімділігі ең жоғары болып табылады (**АӨК = 1,56**);
- төлем қабілеттілігі ең жоғары болып кен өндіру өнеркәсібі мен ауыл шаруашылығы саласының кәсіпорындары табылады (**ЖТҚК = 1,44** және **1,45**, сәйкесінше);
- іскерлік белсенділік сауда саласында басқаларына қарағанда әлдеқайда жоғары (**ААК = 0,44**);
- рентабельділігі ең жоғары кен өндіру өнеркәсібінің кәсіпорындары (**СР=40,0%**), ең төмен көрсеткіш – сауда саласында (**СР=19,9%**);
- инвестициялауды меншікті қаражаттың есебінен қаржыландыру мүмкіндігі кен өндіру өнеркәсібінің кәсіпорындарында жоғарырақ (**ӨҚК=0,52**);
- сауда саласы кәсіпорындарының активтерінің басым бөлігі айналым қаражаты болып табылады (**ААҚУ = 82,2%**).

*Орташа деңгейдің экстремалдық мәндердің әсеріне байланысты болуына қатысты медианалақ мәндер келтірілген

** Пайыздар, салықтар және амортизация төлемдері бойынша шығыстар шегерілгенге дейінгі сату рентабельділігі

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау: Кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері

График 21. Ағымдағы өтімділік коэффициентінің динамикасы (АӨК)

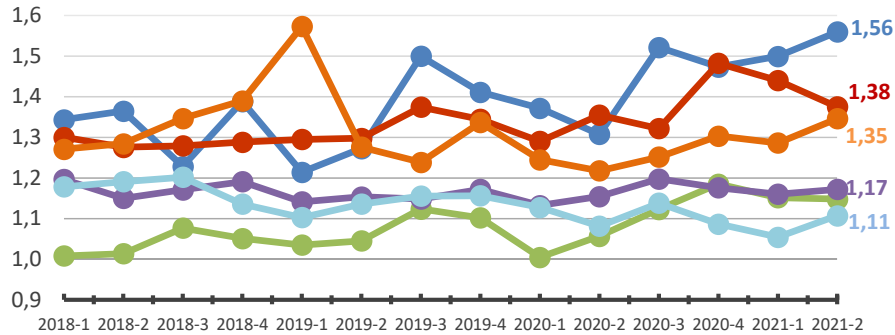

График 23. Өзін-өзі қаржыландыру коэффициентінің динамикасы (ӨҚК)

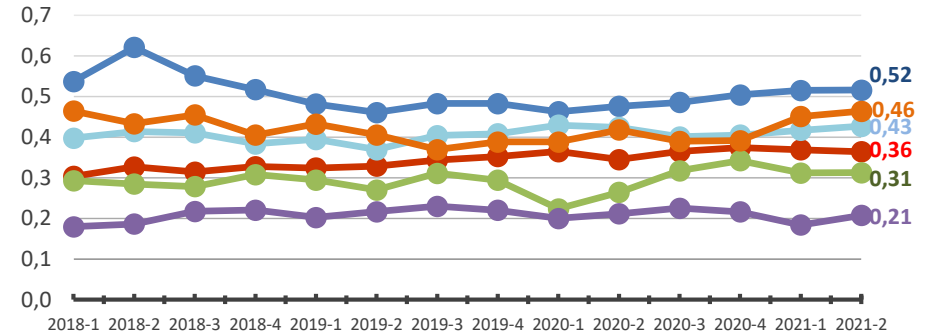

График 22. Активтер айналымдылығы коэффициентінің динамикасы (ААК)

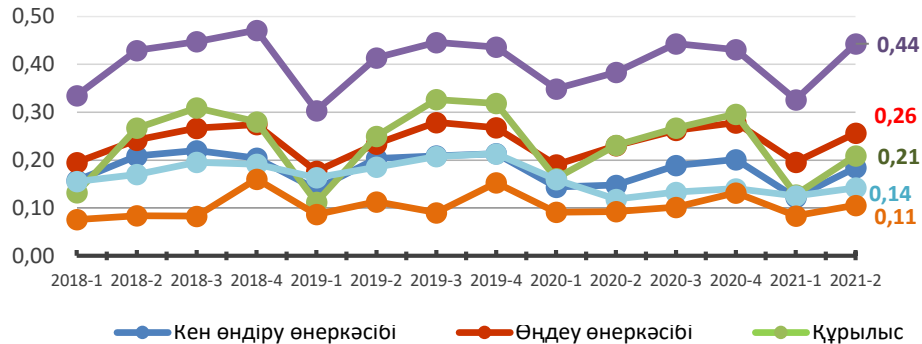
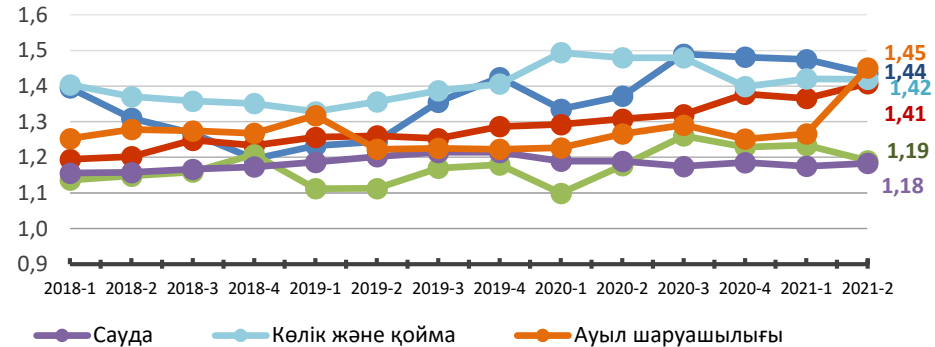

График 24. Жалпы төлем қабілеттілік коэффициентінің динамикасы (ЖТЖҚ)

2021-жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың өздерінің қысқа мерзімді міндеттемелерін жабу мүмкіндіктері өңдеу өнеркәсібінен (АӨК=1,38) басқа салалардың бәрінде жақсарды. Іскерлік белсенділіктің маусымдық көтерілуі қарастырылып отырған салалардың бәрінде орын алды, ең жоғары өсім сауда саласында болды (ААК 0,33-дан 0,44-ке дейін жоғарылады). Кәсіпорындардың жалпы төлем қабілеттілігі өз шамасында қалды, тек ауыл шаруашылығы салаларының көрсеткіші біраз жақсарды (ЖТЖҚ = 1,45), ал кен өндіру өнеркәсібі және құрылыс саласында төмендеді (ЖТЖҚ = 1,44 және 1,19, сәйкесінше).

Сауда, ауыл шаруашылығы және көлік және қоймалау саласының кәсіпорындарының инвестицияны меншікті қаражаттың есебінен қаржыландыру мүмкіндігі аздап өсті (ӨҚК = 0,21, 0,46 және 0,43), басқа салаларда көрсеткіш өз шамасында қалды.

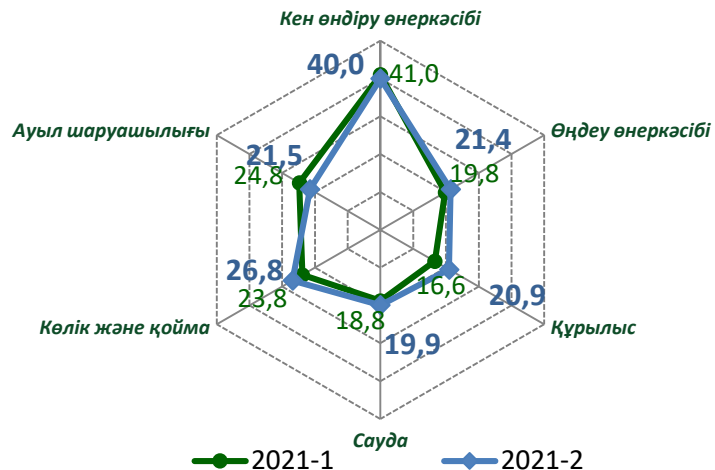
Тау-кен өнеркәсібі кәсіпорындарының қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді міндеттемелерін төлеуге басқа салаларға қарағанда мүмкіндігі жоғарырақ (сәйкесінше АӨК = 1,56 және ЖТЖҚ = 1,44).

* Орташа деңгейдің экстремалдық мәндердің әсеріне байланысты болуына қатысты медианалық мәндер келтірілген

** Қаржылық көрсеткіштердің есептеу формулалары мен сипаттаулары 3-кестеде келтірілген (11-бет)

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау: Кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері

25-график. Сатудың орташа рентабельділігі*, %

26-график. Сату рентабельділігінің динамикасы*, %

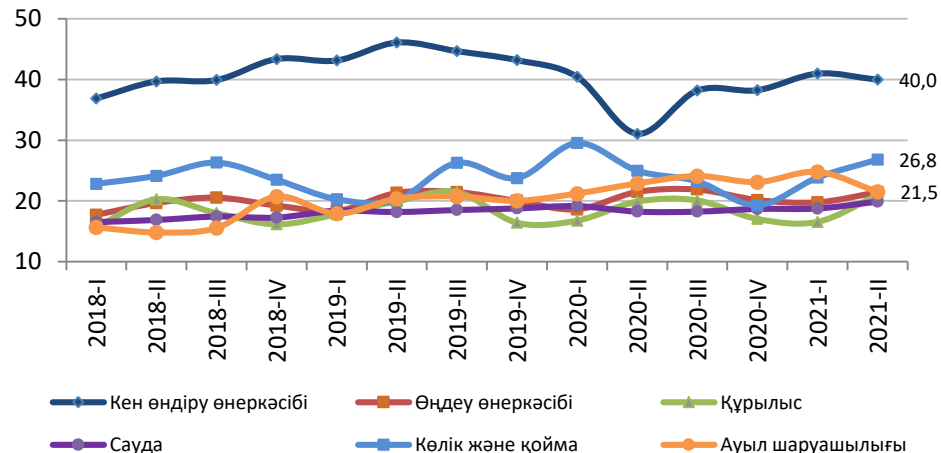
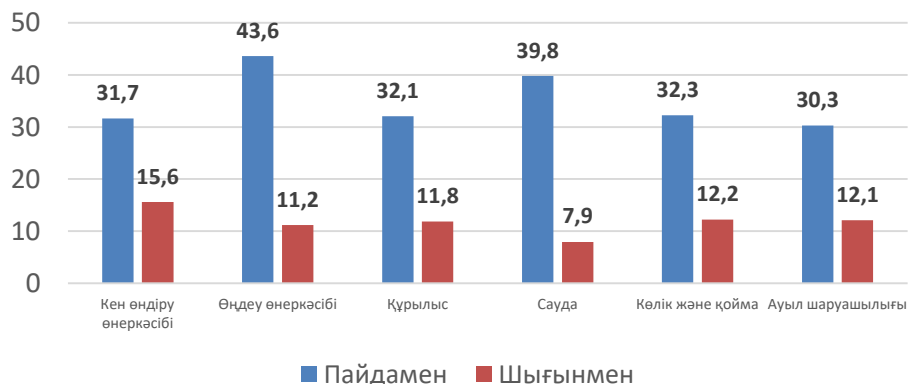

График 27. Қаржылық жылды пайдамен/шығынмен аяқтауды болжайтын кәсіпорындардың үлесі, %

2021-жылдың 2-тоқсанында пайыздар, салықтар және амортизация төлемдері бойынша шығындар шегерілгенге дейінгі **сату рентабельділігі** кен өндіру өнеркәсібі және ауыл шаруашылық саласынан басқа салаларда көтерілді.

Кен өндіру өнеркәсібінде сату рентабельділігінің басқа салаларға қарағанда жоғары болғанына қарамастан, қаржылық жылды **шығынмен** аяқталады деп болжап отырған кәсіпорындардың үлесі осы салада көбірек (**15,6%**). Өңдеу өнеркәсібі, сауда және көлік және қоймалау саласының кәсіпорындарының болжамы әлдеқайда жақсырақ: оларда жыл **пайдамен** жабылады деп санайтын кәсіпорындар үлесі сәйкесінше **43,6%**, **39,8%**, және **32,3%** құрады.

Қаржылық жылды пайдамен жабуды болжап отырған кәсіпорындар қарастырылып отырған салалардың бәрінде шығынмен жабуды болжап отырған кәсіпорындардан көбірек.

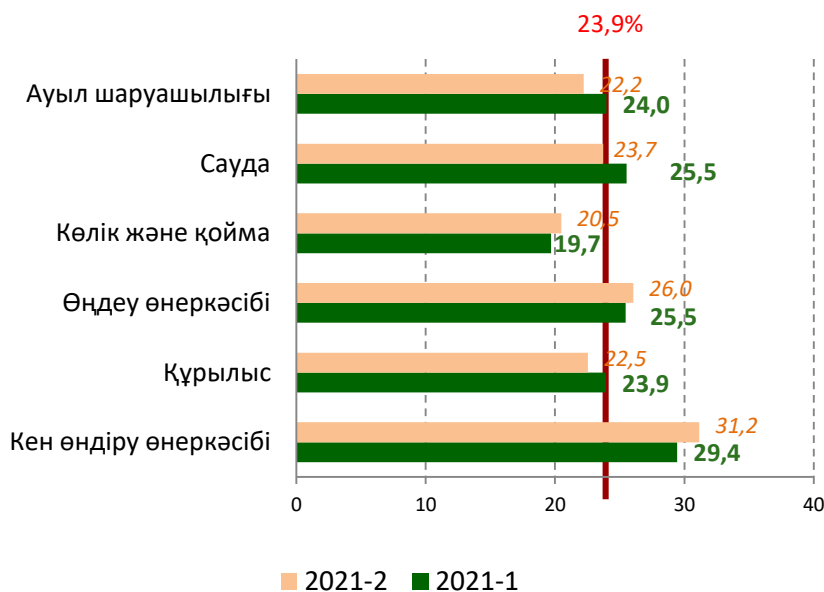
* Орташа арифметикалық мәnnің экстремалдық мәндердің әсеріне тәуелділігі жоғары болуына қатысты медианалық мәндер келтірілген

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау: Салалардағы борыштық ауыртпалық

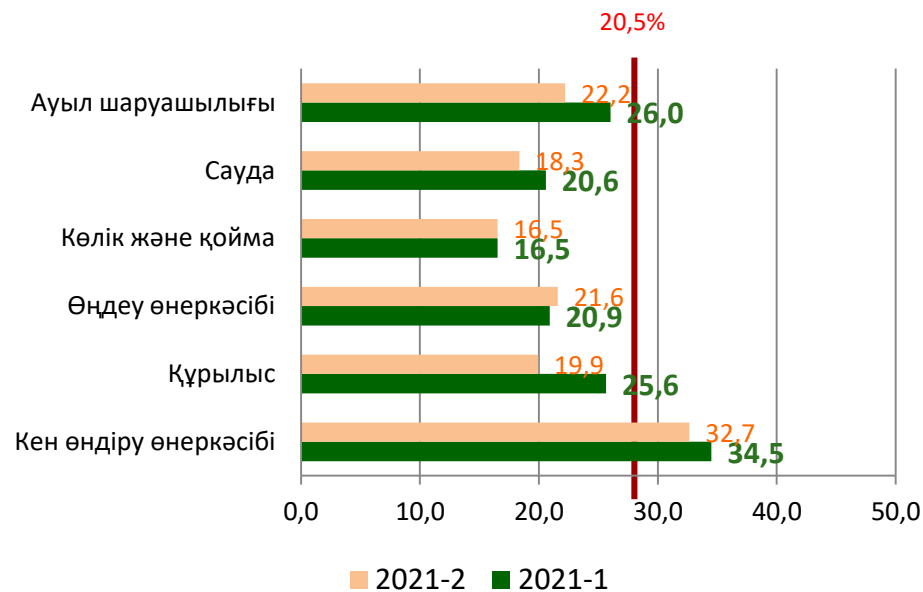
Банк секторынан тыс, яғни жеткізушілермен, мердігерлермен, тапсырыс берушілермен, сатып алушылармен және т.с. өзара есеп айырысуға байланысты мерзімі өткен берешекке қатысты ахуал біршама өзгерді. 2021-жылдың 2-тоқсанында экономика бойынша мерзімі өткен (90 күннен астам) **дебиторлық берешегі** бар кәсіпорындар үлесі **24,4%-дан 23,9%-ға** дейін өсті, ал **кредиторлық берешегі** бар кәсіпорындар үлесі **22,2%-дан 20,5%-ға** дейін төмендеді.

Кен өндіру өнеркәсібі және өңдеу өнеркәсібі салаларында мерзімі өткен дебиторлық берешегі бар кәсіпорындар үлесі **артты**. Мерзімі өткен кредиторлық берешегі бар кәсіпорындар үлесі өңдеу саласында ғана өсті. Мерзімі өткен дебиторлық және кредиторлық берешегі бар кәсіпорындардың ең көп үлесі кен өндіру өнеркәсібінде (сәйкесінше, **31,2%** және **32,7%**).

28-график. Мерзімі өткен дебиторлық берешек (%)

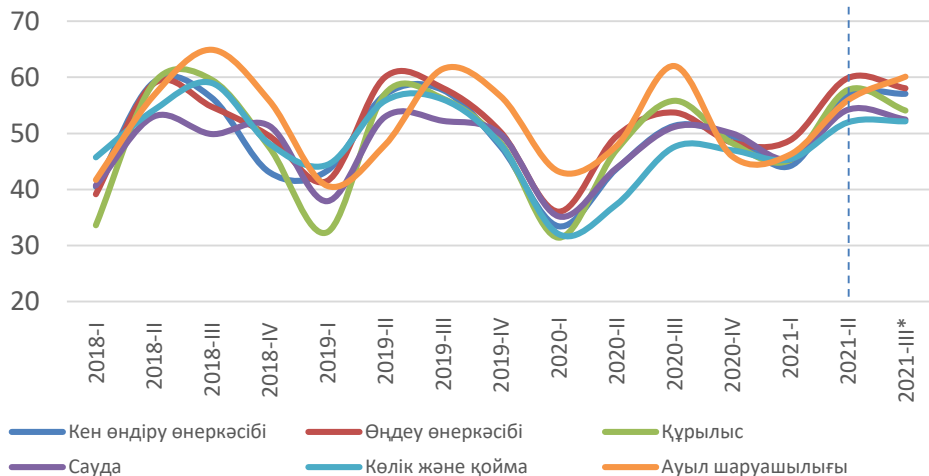

29-график. Мерзімі өткен кредиторлық берешек (%)

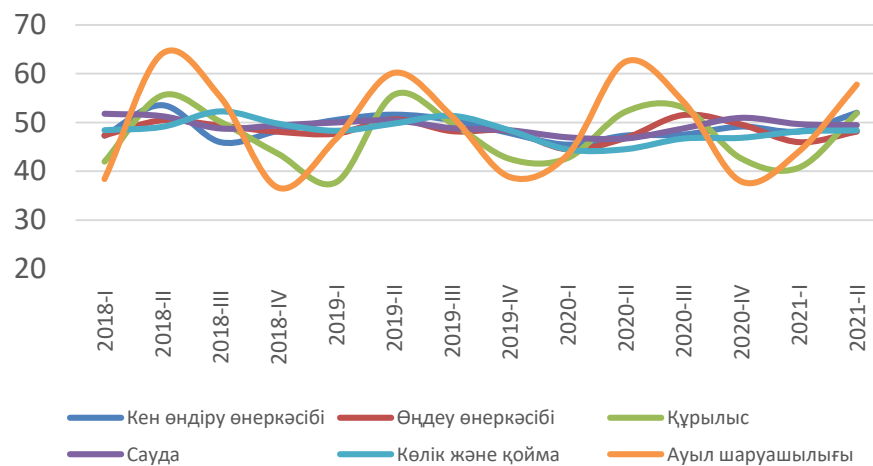

Кәсіпорындар қызметінің нақты көрсеткіштерін бағалау: Еңбекақы мен жұмыспен қамту

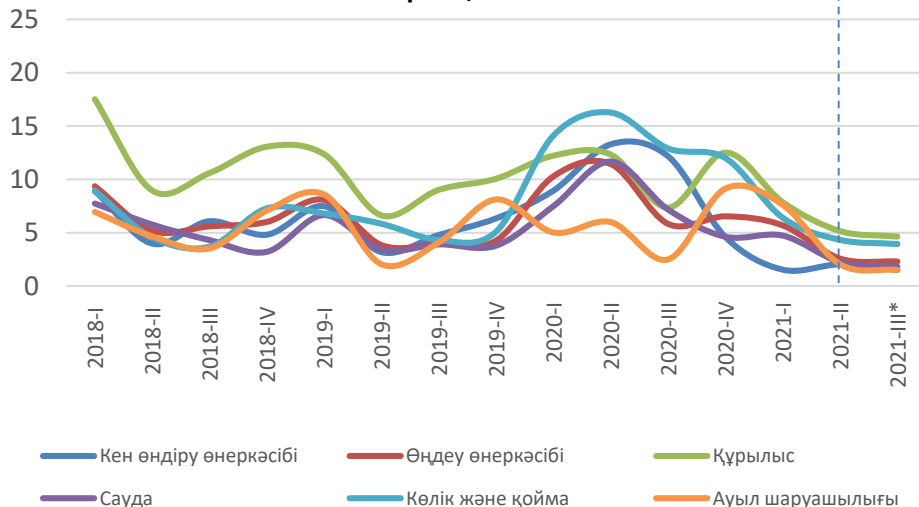
30-график. Өндіріс көлемінің өзгерісі, ДИ %

31-график. Қызметкерлер санының өзгерісі, ДИ *

32-график. Орташа жалақыны төмендеткен кәсіпорындардың үлесі, %

2021-жылдың 2-тоқсанында қарастырылып отырған барлық салалардың бәрінде **өндіріс көлемі өсті**. ДИ өсу аясына өтті. Ең көп өсім өңдеу саласында байқалды. 3-тоқсанда қарастырылып отырған барлық салалардың бәрінде өндіріс көлемінің өсу қарқынының баяулауы күтілуде.

Қарастырылып отырған бар салаларда қызмекерлердің саны өсті, ең көп өсім ауыл шаруашылығы мен құрылыс саласында орын алды, бұл осы салалардың маусымдық сипатымен түсіндіріледі.

2021-жылдың 2-тоқсанында кен өндіру саласынан басқа салаларда **орташа жалақыны төмендеткен кәсіпорындардың үлесі төмендеді**.

* ДИ, диффузиялық индекс, 50 деңгейінен қаншалықты жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің оң (теріс) әсер етуі соншалықты, 50 деңгейі әсер етудің болмағанын білдіреді

** Графиктерде 2021 жылдың 3-тоқсаны бойынша кәсіпорындардың күтімі көрсетілген

- **Бәсекелестіктің ең жоғары дәрежесі** сауда саласында.
- Кәсіпорындардың көпшілігі бизнесті жүргізуді шектейтін негізгі фактор ретінде **Қазақстан экономикасының жағдайын** атайды.
- 2021-жылдың 2-тоқсанында теңгенің **АҚШ долларына және Ресей рубліне** қатысты бағамының өзгеруінен **ең аз** теріс әсерді тау-кен өнеркәсібі, өңдеу өнеркәсібі, көлік және құрылыс саласы кәсіпорындары, ал **ең көп** теріс әсерді ауыл шаруашылығы және сауда кәсіпорындары сезінді. Шетелдік серіктестермен есеп айырысуда қолданылатын негізгі валюта - **Ресей рублі** (өңдеу өнеркәсібінде кәсіпорындардың 65,1%-ы ресей рублін пайдаланады, саудада – 57,8%).
- 2021-жылдың 2-тоқсанында барлық қарастырылып отырған салаларда **өндіріс көлемінің** және **өндірістік қуаттарды пайдалану** деңгейінің өсуі байқалды. Өндірістік қуаттылықты ең жоғары пайдалану деңгейі кен өндіру өнеркәсібінде қалып отыр (61,5%).
- 2021-жылдың 2-тоқсанында тау-кен өнеркәсібі мен көлік және қоймалау саласынан басқа барлық салаларда **дайын өнімге деген сұраныстың нашарлауы** байқалды.
- Кен өндіру өнеркәсібінде **сату рентабельділігі** басқа салаларға қарағанда жоғары. Рентабельділіктің төмендеуі тау-кен өнеркәсібінде және ауыл шаруашылығында байқалды.
- Дебиторлық және кредиторлық берешегі бар кәсіпорындардың ең көп үлесі тау-кен өнеркәсібінде (сәйкесінше 31,2% және 32,7%) болды.
- 2021-жылдың 3-тоқсанында ауыл шаруашылығынан басқа барлық салаларда сұраныстың төмендеуі жалғасады деп күтілуде, сонымен қатар барлық салалар бойынша шикізат пен материалдар мен дайын өнім бағасының өсу қарқынының баяулауы күтілуде.